

quidquid in se a tramite veræ religionis alienum reppererint, totum hoc in quotidiano vitiorum et virtutum conflictu ad lineam veritatis corrigere festinent. Nam sicut jure omnium hominum stolidissimus censetur, qui ad arborem viriditate foliorum atque ubertate fructus pulcherrimam veniens, foliorum inanitate ventrem fareiret, et ab utilitate fructus jejunus remaneret : eadem rationis æquitate stultissimus reputatur, qui venustissimam et fecundissimam serièrem strenuæ conversationis patrum sanctorum relegens, velut chronica tantum, vel annales regum, ad solam curiosam notitiam rerum eam transcurrit, et nihil ex his quæ legit, ad accendendum in se compunctionis fervorem, ad detergendam conscientiæ suæ rubiginem, et ad librandam morum suorum inæqualitatem manu sanctæ devotionis decerpit. Neque enim propterea patrum præcedentium laudabilia gesta describuntur, ut vanæ et inquietæ curiositati serviantur : sed, ut per ea rudes instruantur, infirmi confortentur, lascivi gravitatem sectentur, duri corde compungantur, devoti ad perfectionem informantur, et ut per ædificationem et consolationem legentium **1224** sancta Ecclesia roboretur, et laus Dei, cujus dona sunt bona nostra, per gratiarum actionem amplifictur.

68. Cæterum in hac sola parte veniam a studiosis lectoribus petimus, quod aliquibus in locis sensum, vel summam verborum quæ dicta sunt, retinentes, eandem summam competenti formula orationis

A vestire curavimus : nam de rebus ipsis absit, ut, quantum in nobis fuit, minimum saltem articulum aliter, quam rei eventus fuit, mentiendi libidine læssæ conscientia poneremus. Ipse autem æternus Deus, æterni Dei Filius, Dominus noster Jesus Christus, qui in diebus humilitatis suæ sacramentum perfectæ poenitentiae sanciens, et fundamentum veræ religionis jaciens [ait : *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me ;* (Matth. xvi, 24) ;] quique extremis diebus istis, quando senescente jam mundo, fides fluctuat, spes titubat, charitas frigescit, incentivum sancti amoris sui per Cisterciensis Ordinis puritatem multorum cordibus infudit, et ejusdem sacri Ordinis splendidissimam columnam, reverendissimum scilicet patrem nostrum sanctum Bernardum in Clara-Valle erexit : ipse, inquam, Dominus ac Deus noster per merita et intercessionem sanctorum patrum, de quorum vita et moribus ad ædificationem posteriorum aliqua conscripsimus, donet nobis ita vestigiis eorum inhærere, ita simplicitatis et innocentiae sensum retinere, ita per continentiam carnis in humilitate vera roborari ; ut ad illam æternæ beatitudinis gloriam, ad quam eosdem patres indubitanter credimus pervenisse, etiam nos, cooperante gratia Dei, quandoque pervenire mereamur, præstante eodem Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

FRAGMENTA

EX HERBERTI LIBRIS DE MIRACULIS CISTERCIENSIVM MONACHORVM.

(Lib. I, cap. 5-7 ; lib. II, cap. 12-14, 25.)

1223 I. — *De Acardo Claræ-Vallis monacho.*

4. In eodem quoque monasterio existit religiosus quidam monachus, nomine Acardus, vir quidem genere nobilis, sed conversatione nobilior. Hic autem beato Bernardo abbate suo jubente atque mittente, plurimorum cœnobiorum initiator atque extractor fuit. Qui dum adhuc esset in probatione, isdem pater beatissimus Bernardus una die venit ad Novitios consolandos, ut sæpe solebat. Terminato itaque sermone, prædictum Acardum cum aliis duobus Novitiis traxit in partem, et præmonuit in spiritu prophetico, ita loquens : « Futurum est, inquit, ut Novitius ille (designavit autem eum ex nomine) ante diem crastinum furtive recedat. Vos igitur vigilate, et estote parati, ut fugientem cum rapinis effugere non sinatis. Et si miser a nobis exierit, quia non erat ex nobis, spolia tamen, quia nostra sunt, retinebitis nobis. » Quo audito mirati sunt illi, et cum silentio prætolati sunt exitum rei. Profunda vero nocte duo ex illis cum fu-

C gitivum in lecto firmiter dormientem conspicerent, tunc et ipsi dormire cœperunt : erant enim oculi eorum gravati, illudente eis utique spiritu erroris. Verumtamen Acardus, quia certissime creditit verbum a sancto Patre prolatum haud posse irritum fieri, somnolentiæ spiritum, qui ei molestissimus erat, virili constantia repellebat. Et nunc frontem, nunc tempora fricans, modo pilos barbæ et capitis vellicans, modo manus et faciem lotitans, nunc de loco ad locum ambulando se excitans, tandem fallaciæ somnum, quo premebatur, evicit. Cumque jam prope esset ut signum ad Vigiliam pulsaretur, ecce duo quasi gigantæi Æthiopes, nigerrimis capis amicti, per ostium domus visibiliter ingrediuntur. Is vero qui præcebat, gallinam assatam in spico portabat. Porro in ipso veru coluber ingens per caput et caudam infixus erat, qui gallinam eandem hinc inde cingebat. Cum tali itaque ferculo accedit ad locum Novitii ; et gallinam fumantem naribus applicat dormientis. Quo statim experge-

facto, demones egrediuntur, et per **1224** iter quo venerant revertuntur. Ille vero quantocius surgit, et vestimentis onustus post demones exit: veniensque ad ostium armarii quod erat in claustrum, machinamentis suis moliebatur firmaturam effringere, ac secum tollere libros. Porro prædictus Acardus celerrime socios excitat, et prophetalam apostatæ fugam insinuat. Tunc recedentem pariter insequentes, reperiunt illum pessulum ostii concutientem. Quos ut ille præsensit, illico datis saltibus evolat; et præcipiti cursu per ostia pomarii ruens, murorum tandem septis retinetur atque reducitur. In crastinum autem cum malorum impoenitens respiscere nollet, quia jam datus erat in reprobum sensum, dimissus est tandem ut abiret in locum suum. Eadem vero die arreptus a diabolo dementiam incurrit, et usque ad mortem furere non cessavit. Hæc nobis Novitiis ipse dominus Acardus, cum jam esset ætate decrepita, plena fide narravit, utpote qui omnia noverat, et perspexerat oculis suis.

2. Idem vero confessus est nobis, quod in primordio conversionis suæ multa dæmonum bella, multa flagella pertulerit, multaque eorum phantasmata viderit. Sæpius quidem etiam cum esset in ecclesia psallens atque orans, copiosa coram eo luminaria quasi cereos et lampades accendebant, quas protinus ad invocationem nominis Christi tanquam vanitas disperebant. Quadam denique vice apparuit ei diabolus, gladiatorio cum eo conflictu in modum palæstritæ decertans, cui crebros ictus et vulnera infligebat, atque vicissim recipiebat; ad ultimum vero subactum dæmonem colliso capite excerebravit. Quem dum traheret per capillos, partem capitis confracti, cum carne et ossibus evulsam, manu retinuit: moxque ex ea tam intolerabilis putor exivit, ut possibilitatis humanæ modum fere videretur excedere. Quam cum a sua manu longius excussisset, confestim olidum monstrum quod videbatur evanuit: vestigia tamen immunditiæ suæ altius impressa reliquit. Nam per unius anni spatium ex eadem manu tantus fetor jugiter exhalavit, ut præ angustia cordis vix eam valeret vel ori apponere, vel naribus admoveere. Hic ergo benignus et magni solaminis vir, multa nobis, cum essemus Novitiæ, **1225** narrabat exempla, unde nos in amore virtutum sæpius accendebat. De quibus et nos unum saltem stilo mandare decrevimus, eo quod ipsum affectui nostro ardentius inhaerere sentimus.

H. — *De Schoecelino agri Trevirensis eremita.*

3. Ego, inquit, dum aliquando conversarer in episcopata Treverensi pro construendo cœnobio, quod Claustrum nominatur, largiente superna gratia merui videre et agnoscere hominem sanctum, hominem vere divitem et vere beatum, nomine Schoecelinum. Qui videlicet eo ditior, eo beatior fuit, quo fallaces mundi divitias, tanquam vanitates et insanias falsas, verius despexit, et longius abiecit. Vere enim non qui plus habet, sed qui minus cupit

A dives est. Tanto namque fervore hic beatissimus eremita mundum deseruit, tanto Christum ardore dilexit, ut temporibus et regionibus nostris neminem fuisse putemus, qui ei in contemptu visibilium et carnis mortificatione possit equiparari. Vitam quippe illius omnes possumus mirari, multi etiam æmulari, sed nullus imitari; unde et necesse est amplius venerari. Iste enim pro Christo quotidie moriens, non unam tantum, sed innumeratas cruce et mortes sustinuit; quia quot diebus in eremo vixit, quasi tot martyria duxit. Quis namque hominum in hac vita mortali, quantumcumque profecerit, vel sine humano cibo, vel sine tecto, vel sine indumento, vel sine omnibus his diutius vivere possit? Porro vir iste virilis, vir veræ virtutis, naturam supergressus humanam, cum careret omnibus istis, confortante se Deo per multa tempora non defecit. Annis siquidem quatuordecim solivagus ac toto corpore nudus, montibus et silvis pro Christi amore oberrans et latitans perduravit, cælum habens pro tecto, aerem pro vestimento, pecorinum victum pro cibo humano. Herbis namque agrestibus et crudis, earumque radicibus, interdum quoque sagina et glande pro magnis deliciis utebatur, qui utique brutorum animalium pastus magis quam esca hominum esse probatur. Hujus ergo rigorem propositi inexorabili severitate per decennium integrum custodivit. Postmodum autem quatuor fere annis ante suam dormitionem, in corde laemis, brama exsiccata asperrima, cum tellus nivibus obruta, et gelu acriora coercita, nec herbas foris exsereret, nec radices effodi sineret, tunc a facie famis et hujus frigoris sustinere non prævalens, tandem ut homo jam fere præmortuus, et obeso corpore, pelle sola circumdatus, cogebatur interdum deserta deserere, atque ad proxima rura volendo nolendo descendere. Veniens autem ad excretorias ejusdem viculi casas, si quem ibi pauperculum et honestæ conversationis hominem manere cognosceret, ad eum libentius divertebat: diversorium tamen ipsius ingredi recusabat, sed reclinato capite quiescebat in faribus domatis, vel potius in medio curtis. Hoc autem maxime procurabat, ut profunda jam nocte accederet, horaque antelucana recederet.

D 4. Porro homines illi, qui digni habebantur tanto hospite nobilitari, magnam ei reverentiam deferebant, ita ut nemo de inhabitantibus auderet ad eum accedere, aut in colloquio molestus existere, nisi forte ab illo permissus, aut etiam vocatus: nimirum metuentes ne ad ipsos amplius non diverteret, si quietem illius aliquis ibidem importune turbaret. Interdum tamen applicabant ei pro foribus modicum straminis, aut veterem saccum, si vel in eo fortasse requiescere consentiret. Porrigebant nihilominus fragmentum ei aliquod hordeacci vel furei panis, scientes utique quod aliud nihil acciperet: de quo videlicet pane modicam aliquoties crustulam ruminabat, residuam vero partem ad multorum dierum refectionem secum ad eremum

deserebat. Habebat quoque vir ille locupletissimus A circumligatam renibus semicinctiam vilem atque brevissimam, quæ verecundas solummodo corporis partes operire vix poterat, cum eum hominibus apparere compelleret ista tam inevitabilis causa. Possidebat nihilominus et saccellum parvissimum collo vel renibus appensum, quo supra-dictas alimonias inferebat. En tota divitis istius viri proprietas, en gloriosa **1226** servi Christi hereditas, et nobile patrimonium, cui vere fidei totus mundus erat divitiarum. Ipse enim tanquam nihil habens et omnia possidens, in tali nihilo totum obtinuit : quandoquidem qui in vili semicinctia totum mundum inclusit, de toto et pro toto mundo semicinctiam solam elegit. Denique quid aliud cuivis hominum confert copia thesaurorum, B atque infinita possessio rerum, nisi ut præsentem viam ducere, et aliquandiu producere possit? ad quam videlicet transigendam huic pauperi nostro una vetusti panniculi scissura suffecit.

5. Beatus itaque Bernardus, audita virtute conversationis illius, dedit nobis præceptum adeundi et salutandi ex nomine ipsius virum, mittens etiam ei pro signo charitatis nonnulla munuscula, hoc est, tunicam et caligas, ut pro ejus amore indueret illas. Nos ergo profecti ad easdem partes, una die, cum adhuc tenebræ essent, intravimus locum ubi quiescere putabatur : et non invenientes, sciscitati sumus ab hospite, ubinam ille esset. Ille vero respondit . « Hac nocte, inquit, apud nos in curia mansit. Cui solito tempestivius recedenti et vale facienti respondimus : Cur, domine pater, tam cito egredere, cum mediæ noctis adhuc vix hora transierit? Et ille : Modo, inquit, venturi sunt huc propter me viri quidam religiosi ; a quibus nolo me ad præsens reperiri. Hæc autem sæpius et propter alios fecit, quos ad se nihilominus venturos esse prædixit. » Quo audito satis superque mirati sumus, quod tam cito in astutia nostra ab eo deprehensi fuerimus. Calide namque satis putavimus nos egisse, et incautam antequam surgeret prævenisse. In quo videlicet facto manifeste innotuit, quod etiam prophætico spiritu non caruerit. Nos ergo scientes quod absque beneplacito suo reperiri non posset, per prædictum hospitem ei mandare curavimus, obnixè D rogantes, ut gratia ipsius qui nos ad ipsam direxerat, suam nobis præsentiam indulgeret. Quo tandem annuente clementer, venimus et vidimus eum, non quasi terrenum hominem, sed sicut angelum celestem, cujus conversatio tota in cælis et de cælis erat. Tunc eulogiis præsentatis, cum salutationem Patris humiliter et cum reverentia suscepisset, ipsaque indumenta sibi applicuisset, mox iterum ea deposuit, et ait : « Benedictus Deus, qui dedit in corde apostolici viri, ut peccatoris et miseri hominis memoriam habere dignetur. Et nunc pro amore ipsius vestimenta transmissa obedienter accepi, et indui ; diutius tamen ea portare non valeo, quia nec opus est mihi, nec ipse mandavit. Dico

autem vobis amicis meis charissimis, quia nihil est mihi molestius, quam ut curæ carnis sarcinam odiosam ; cum tanta difficultate depositam, lassatis et dolentibus humeris denuo imponere cogar. »

6. Nos itaque videntes hominem benignum atque affabilem, cum jam ei fiducialiter loqueremur, sciscitati sumus ab eo, cum reverentia tamen, utrumne adhuc de carnis illecebris vel dæmonum irritamentis aliquid molestiæ toleraret. Tunc ille, ut erat homo jucundus, et boni solatii, cum paululum subrisisset, ita loqui exorsus est. « Jam diu est, amantissimi fratres, ex quo per gratiam Dei a passionibus vitiorum sentio me non mediocriter exoneratum ; sed quoniam tentatio est vita hominis super terram, quis gloriatur castum se habere cor? Si enim dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est. In medio siquidem laqueorum ambulantes, et hostilibus gladiis circumquaque patentes, nisi scuto divini protectionis assidue muniamur, nunquam cavere poterimus ad his qui sagittant in obscuro etiam rectos corde. Confidimus tamen in Domino, quia fidelis est, et non patietur nos tentari supra id quod possumus. Et nunc vobis aliquid exempli gratia refero, in quo poteritis advertere, cujusmodi tentationibus aliquoties inquietor. Quadam itaque die cum brumalis asperitas solito intensiore pruina rigesceret, et nix copiosa de nubibus flueret, tunc torpentibus membris in terra jacebam. Verumtamen rerum Sator omnipotens, qui dat nivem sicut lanam, et nebulam sicut cinerem spargit, ipse mihi pro laneo amictu, qui deerat, niveum opertorium dederat ; magnum quidem et amplum, atque ad unius cubiti mensuram fere condensum. Quo circumquaque **1227** latius expanso ita operiebar, ut de corpore meo nihil penitus appareret. Tan- tummodo circa faciem meam virga fumantis ambulitus ab ore procedens, superjectam nivem paulatim undique reliquabat, et modicam fecerat aperturam. Interea lepusculus quidam ante faciem frigoris et nivis fugitans, atque ad pausandum latebras quæritans, casu venit ad ipsum foramen. Qui suavitate caloris illectus illico substitit, et super caput meum ibidem accubavit. Tunc ipsa novitas rei subridere me compulit, et subripiente mihi levitate dejectus est animus meus a statu solitiæ gravitatis, et prolapsus in gaudium vanitatis. Non solum autem, sed et desiderium incidit eundem lepusculum, ut facile poteram, manu injecta corripere ; non ut eum occiderem aut retinerem, sed quia est animal innocens atque lenissimum, ut contrectatione et visu illius aliquandiu delectarer, et dicatum poenitentiae tempus hac inepta lætitia interim consumere non vererer. Diutius autem suggestori reluctans, desiderium vanum donante Deo superavi ; tranquilloque corpore manens, pavidam bestiolam secure quiescere feci, donec tandem utronæ voluntate recessit. En id est unum de majoribus tentamentis, quæ a multis retro diebus tolerasse me memini.

Quod videlicet quamvis jocosè, et velut exhilarandi vos gratia fortasse videar vobis alacrius quam oportuit retulisse, erubesco tamen et doleo cogitationes meas interdum a vanitatibus istis velut a muscis volitantibus inquietari, etiam sine consensu vanitandi. »

7. Cum hæc et similia nobis ædificandi et solatiandi causa vir ille mirabilis enarraret, tunc beatum patrem Bernardum legatione nostra humillime resalutavit, seseque orationibus ejus devotissime commendavit. Moxque benedicens ac valefaciens nobis, tanquam cervus emissus a Deo liberis saltibus ad opaca saltuum recucurrit, et veluti avis de manu tenentis clapsa, laxatis in aera pennis ad avia nemorum cantando revolavit. Nos igitur videntes, et spiritum loquendi ulterius non habentes, in comparatione talis ac tantæ perfectionis, assimilavimus nostras turres favillæ et cineri; et qui antea putabamus nos aliquid esse, cum nihil essemus, tunc universas justitias nostras quasi pannum menstruatæ existimavimus: sicque percutientes pectora nostra, humiliati atque compuncti nimis ad propria remeavimus. Referuntur et alia pene innumera de viro illo magnalia, quæ quoniam a nobis tanquam longe remotis diligentius investigata non sunt, silentio claudimus; illa tantummodo proferentes quæ fide oculata percepimus. Hic itaque ter beatus cum revelante Deo diem dormitionis suæ jam jamque imminere conspiceret, ad unam de propinquioribus villis accessit, ibique percepto dominici Sacramenti viatico, lætantibus angelis, angelicæ puritatis animam reddidit. Ad cujus exsequias venerandas viri religiosi, et populi innumerabiles catervatim undique confluentes, corpus ejus honorifice sepelierunt, et super ipsum novam ecclesiam construxerunt. Postea vero translatum est inde corpus ejus apud quoddam nobile castrum, quod nominatur Luceleburgum, et in ecclesia beatæ Mariæ honorifice tumulatum. Porro ad ipsum tumulum ejus miracula frequenter usque hodie fiunt, et sanitates ac beneficia multa ipso interveniente fideliter postulantes accipiunt. Hæc et similia nobis neophytis dominus Acardus sæpius referebat exempla, quibus rudimenta tirocinii nostri magnifice roborabat, atque in amore virtutum non mediocriter ascendebat. Ad postremum autem etiam ipse deficiens, in senectute bona migravit ad Dominum, et sepultus est in sepulcro fratrum suorum.

III. — *De fratre laico et Converso Claræ-Vallis.*

8. Frater quidam laicus et Conversus in eodem cœnobio exstitit, vir religiosus ac summæ mansuetudinis, qui Deo magistrante didicerat esse mitis et humilis corde. Huic omnes testimonium perhibebant, quod nunquam visus fuisset irasci, nunquam quibuslibet injuriis affectus ad impatientiam provocari. Hic inspirante Deo stauerat firmiter in animo suo, ut quoties a 1228 quibuslibet fratribus suis juste sive injuste proclamaretur, toties pro illis oraret, et pro singulis *Pater noster* prima vice ad minus diceret. Cujus exemplo salubriter instructi multi Cla-

aræ-Vallensium fratrum, eandem consuetudinem usque hodie quasi pro lege custodiunt. Quadam itaque die cum esset in via directus, necesse habuit transire per fauces cujusdam nemoris solus. Contigit autem ibidem eum incidere in latrones, qui eum despoliantes, caballum quoque cum sarcinulis raperunt, et nihil ei penitus præter solam charitatem dimiserunt. Illa vero quia non fuit in sitarcia, neque in forulo foris incaute relicta, sed firmissimæ patientiæ nodis intus in intimo cordis sapienter astricta, sicariorum violentiam timere non poterat. Salva igitur charitate nihil Dei servare mittere potuit, quia pro nihilo illi erat quidquid ea remanente amisit. Recedentibus vero latrunculis, ipse cum paululum processisset, prosternitur ad orationem, obsecrans Deum, ut hanc eis remitteret impietatem. Quidam ex ipsis a longe subsecutus, curiosius observabat, volens scire quid ageret; et videns eum orationi diutius insistentem, celeri cursu revertitur ad socios, percutiens pectus suum et dicens: « Væ nobis miseris et damnatis! En moriemur omnes, qui hunc tam sanctum hominem, et tam sancti monasterii fratrem (siquidem ipso revelante cognoverant quod esset de Clara-Valle), nostro malo tam male tractavimus. Hinc enim ex quo recessit a nobis, non cessat orare cum gemitu et lacrymis: nec dubium est quin ipse Dominum roget etiam pro suis inimicis. » Quod audientes compuncti sunt animo, et venientes inveniunt illum adhuc in oratione flexis genibus intentum. Cui mox universa restituunt, et veniam suppliciter postulata, in pace dimittunt. Quo viso, gavisus est frater ille gaudio magno, Salvatori Christo immensas gratias referens de compunctione prædonum, magis quam de receptione spoliiorum.

9. Hic ergo vir bonus cum in sancto proposito perseverasset, tandem vocante se Deo collectus est ad populum suum, recepturus amodo cum eis præmia meritorum. De cujus glorificatione visio talis apparuit, eadem qua defunctus est die. Erat in quodam monasterio longius a Clara-Valle remoto, monachus quidam religiosus et magnæ opinionis vir, quem pro sua sanctitate omnes sinceriter diligebant, omnes singulariter honorabant. Hic igitur eodem die, quo prædictus frater mortuus est, etiam ipse moriens ad extrema devenit. Cumque jam morti proximus videretur, raptus est ab humanis, ita ut omni membrorum officio destitutus, a mane usque ad novam in ecstasi positus, tandem ad seipsum revertitur, et virtute recepta, lingua tantum in verba laxatur. Stupentes vero qui aderant, causam ab eo repentinae discessionis, ac reversionis efflagitant. Quibus ipse respondit: « Hodie cum a sensibus corporis in spiritu sublevatus abstraherer, inveni me subito introductum velut in paradiso voluptatis, in loco glorioso atque præclaro nimis; cujus aptitudinem, pulchritudinem, atque amœnitatem humani sensus angustia æstimare non sufficit. Ibi pretiosa vasorum congeries atque ornamentorum; ibi infi-

nita præparatio deliciarum, quomodo fieri solet in A adventu cujuscumque potentissimi regis aut imperatoris. Erant igitur sancti innumerabiles immensa gloria coruscantes, quorum alii jam advenerant, alii adhuc de cunctis partibus veniebant, quasi ad grande spectaculum certatim properantes, et velut ad diem solemnem undique confluentes. Audiebatur etiam ibi suavitas harmoniæ cœlestis, et resonabat undique gratiarum actio et vox laudis. Ego vero cum nimis obstupuissem, sciscitatus sum ab angelo ductore meo super his quæ videbam. Ipse autem respondit: Hæc est cœbritas nova, novi cujusdam sancti hodie de domo Claræ-Vallensi assumpti, et in gaudia ista modo solemniter introducendi. Hoc itaque dicto jussit me citius egredi, atque ad humana reverti. Quod cum ego nimium deterrerer, obsecrabam medullitus, ut ab illa felicitate ad miserias corporis amplius non remitterer. Ille vero respondit: Modis omnibus oportet te ad fratres tuos regredi, donec annunties quæ vidisti. Quo facto protinus revertaris, et æternæ istius lætitiæ participium **1229** obtinebis. Hujus rei gratia missus sum ad vos, indicare ista quæ vidi, ut et ipsi benefacientes proficiatis, et perseveretis in bono, scientes utique quia non deerit merces operi vestro. » Et cum ista dixisset, valescit, atque obdormivit in Domino. Planxit autem eum omnis congregatio monasterii, utpote sanctissimum et magnæ utilitatis virum; de cujus exemplo omnes erant informati, et de cujus consilio pendebant universi. Illi ergo sollicitè tempus horamque notantes, cum requisissent in Clara-Valle, cognoverunt fratrem supra memoratum eadem die, qua visio demonstrata est, fuisse defunctum. Cujus nimirum inventa est talis ac tanta conversatio, ut fidem facile faceret tali et tanto miraculo.

10. Beatus vero Bernardus cum quidam de fratribus suis hanc visionem coram eo cum grandi admiratione referrent, ita respondit: « Et vos, fratres, ista miramini? Ego vero magis admiror in vobis incredulitatem et duritiam cordis, quæ adhuc minime creditis, aut minime forte advertitis vocem illam, qua de cœlo clamatur: *Beati mortui qui in Domino moriuntur: amodo jam dicit Spiritus ut requiescant a laboribus suis; opera enim illorum sequuntur illos* (Apoc. xiv, 13). Mihi siquidem luce clarius, et vita qua vivo certius constat, omnes qui in cordis hujus puritate obedientes et humiles perseveraverint, mox ut carnem exuerint, ab omni miseria protinus exuendos, et immortalitatis gloria vestiendos. »

IV. — De Simone abbate Caziacenst.

11. Vir venerabilis Simon, quondam abbas Caziaci, quod est non ignobile monasterium nigri Ordinis monachorum, magno cordis affectu beatum Bernardum diligebat; adeo ut de consilio et voluntate ejus totus pendere videretur. Huic autem desiderium magnum inerat curam pastorem deserere, et fieri monachus in Clara-Valle. Verumtamen beatus Bernardus sciens viri virtutem, et gratiam qua com-

missio cœnobio valde idoneus et necessarius erat; quandiu vixit in carne, nunquam ei voluit super hujusmodi petitione præbere consensum. Quadam igitur die dixit ad eum idem abbas: « Domine pater, ego jam senex et pene decrepitu, fatiscens in corpore membris, et urgentibus undique morbis jam jamque resolvi me sentio. Quod si extra Claram-Vallem defecero, erit mihi dolor inconsolabilis, et irreparabile damnum. Unde necesse est ut vel nunc abire me jubeas, vel satisfacere votis meis; quia mors accelerans moram amplius facere non permittit. » Cui Vir Dei respondit: « Mane in loco tuo, et noli timere. Ego securum te facio quod morieris in Clara-Valle. » Creditit homo sermonibus Sancti, et mansit interim in sua prælatione secunior pluribus annis. Post transitum vero Famuli Dei, cum jam desiderii sui stimulos nullo reprimente tolerare nequiret, dimisso regimine Claram-Vallem se contulit; ubi etiam magno Dei dono, magnoque miraculo septennium supervivens, mirabile prorsus in tali ætate vel infirmitate, fervoris ac devotionis exemplum nobis omnibus in fine reliquit.

V. — De Gunnario, ex Sardinia tetrarcha monacho in Clara-Valle.

12. Simili modo Gunnarius vir illustris, quondam judex et dominus Sardinia tetrarchalis, cum venisset aliquando orationis gratia ad sanctum Martinum Turonensem, in revertendo transitum habuit per Claram-Vallem: ubi a sancto Bernardo devote susceptus, et de salute animæ copiose præmonitus, converti ab eo minime potuit, quamvis beatissimus Pater, ipso ibi præsentè, et multum gratulante, cæcum quemdam illuminasset. Cumque recessisset, dixit ei Sanctus: « Ego rogavi Dominum instanter pro tua conversione, sed ad præsens exaudiri non merui: et nunc abire te patior, quia retinere non licet invitum. Verumtamen scias te huc iterum de Sardinia reversurum. » Abiit ergo vir in terram suam, de ignito Viri Dei colloquio scintillam æmulandæ paupertatis et religionis secum reportans: quæ in ejus pectore **1230** per cogitationem interim coalescens atque exæstuans, opportuno tempore postmodum in flammam operis erupit. Cumque reversus fuisset in Sardiniam, stimulabant ejus animum incessanter verba illa prophetica, quæ de ore sancti Viri prolata, quasi cœleste oraculum retinebat; et eum quiescere non sinebant, juxta quod Salomon ait: *Verba sapientium quasi stimuli, et quasi clavi in altum defixi* (Eccl. xii, 11). Post modicum vero tempus audito transitu sancti Viri, consternatus est animo vehementer; arguens semetipsum et pœnitens, quod ad illius prædicationem conversus non fuisset. Sed quod ipso vivente non egit, post ejus obitum implere festinavit. Mox ergo dispositis omnibus quæ necessaria videbantur, primogenitum suum Barasonem in regno suo principari constituit, cæteris tribus liberis patrimonio suo communiter distributo. Quorum etiam prior natu, vocabulo Petrus, illico post discessum patris, regnum Caralita

num conjugio sortitum potenter obtinuit, hodieque nobiliter regit. Ipse vero Gunnarius, dum adhuc quadragesarius esset, ætate corporis et animi vigore præpollens, relicta Sardinia, omnique gloria mundi deposita, pauper et humilis ingressus est Claram-Vallem : ubi jam annum quinquies quinum peragens, in disciplina suscepti Ordinis assidue militat, et expectat donec veniat immutatio ejus. Qui cum tanta pro Christi amore reliquerit, nihil omnino se reputat amisisse; quin potius gratulatur, et magni lucri existimat pro cœlesti terrenum abjecisse.

VI. — *De redditu sancti Bernardi ex Urbe ad suos.*

13. Isdem quoque venerabilis Abbas cum aliquando per annos tres moratus fuisset in urbe Roma, atque in partibus Italicis pro sedando schismate Petri Leonis, in quo videlicet opere eundem famulum suum Christus magnifice honestavit; tandem reversus Claram-Vallem, statim post factam orationem capitulum fratrum introivit : et quia fatigatus ex itinere, diu loqui non poterat; brevem quidem sermonem, sed plenum consolatione protulit eis, dicens : « Benedictus Deus, qui vos mihi reddidit, et me vobis (138), » etc. Hæc autem signavit nobis dominus Girardus quondam abbas Longi-Pontis, qui unus ex antiquis senioribus Claræ-Vallensibus, dicta ejus, et facta studiose rimari satagebat.

14. Ipso quoque referente audivimus, quod ille Dei Sanctus dum in quodam monachorum capitulo verbum Domini prædicaret, duo ex fratribus illis qui aderant, viderunt eum cum subsellio, in quo residebat, in aere suspensum, et quasi mensura unius pedis a terra sublevatum. Hic ergo venerabilis Pater, cum esset aliquando in itinere, haud longe a castro Pruvinesi, revelatum est ei divinitus, quemdam de filiis suis Claræ-Vallensibus tunc migrasse. Statimque de vehiculo descendens, fecit obsequium pro defuncto, commendans animam ejus Deo. Cumque vespere divertisset ad oppidum, quod Cantamerula nominatur, domina ipsius loci, quæ illum in hospitio suo devote susceperat, obtulit ei filiam suam quartano incommodo jamdiu laborantem, ut ei benedicendo manum imponeret, et bene haberet. Ipse vero benedicens eam atque consignans ait : « Adhuc unam accessionem passura es, filia, et liberaberis. » Atque ita contigit ei. Alia autem vice cum idem vir beatissimus de Laviniaco [fort. Latiniaco], nobili villa in episcopatu Meldis posita, egrederetur, oblata est ei grandiuscula puella quædam surda et muta. Quam cum imposuissent super collum jumentum sui, respiciens in cœlum breviter oravit. Cumque saliva sua linisset labia ejus atque auriculas, benedixit illam, præcipiens ut vocaret sanctam Mariam. Mox ergo puella, quæ nunquam fuerat locuta, aperiens os suum clamavit, et dixit : « Sancta Maria. » Rogerus ergo quidam, vir religiosus et monachus Claræ-Vallensis, cum adhuc esset in sæculo, videns mira-

(138) Ut supra, Vita I, lib. vii, cap. 11.

(139) Insignem ejus epistolam habes inter Bernardinas. modo numero 478, ubi appellatur Fastredus.

aculum istud factum in oculis suis, compunctus est valde; et hæc erat, ut nobis asseruit, maxima causa, pro qua seipsum reddidit in Claram-Vallem.

1231 VII. — *De Fastrado abbate Claræ-Vallensi tertio.*

15. Venerabilis ac piæ memoriæ Fastradus (139), quondam Cisterciæ abbas, vir eximiæ sanctitatis; nobilis quidem genere, sed morum elegantia nobilior fuit. Qui liberalibus studiis non mediocriter initiatus, sacris tamen Litteris ardentiori desiderio semper in hæsit; ita ut postmodum cum sapientia et ætate proficeret, eas præ oculis et manibus incessanter haberet, et ne ad mensam quidem sine lectione divina discumbere vellet. Quod non modo faciebat in propria domo, verum etiam in scholis peregrinando. Hic dum esset abbas Camberonensis, decedente piæ memoriæ domno Roberto, qui beato Bernardo successerat, electus est ad regimen Claræ-Vallis. Ad quam tamen electionem venire dissimulavit, quamvis ex nomine vocaretur; timens utique ne hoc illi accideret, quod semper accidere verebatur. Verumtamen antequam Legati Claræ-Vallenses ad eum requirendum pervenire potuissent garula fama prævolante cognovit, quia in ejus personam omnes unanimiter convenissent. Hoc itaque rumore turbatus et anxius, fugam arripuit; veniensque ad domum Vallis-Sancti-Petri, quod est monasterium Ordinis Carthusiensis, per dies aliquot ibidem latitavit : ubi cum die noctuque in oratione persisteret, factus est in mentis excessu; et ecce apparuit in magna gloria Virgo puerpera, domina Angelorum, portans in manibus Regem gloriæ, parvulum suum Jesum. Quam cum ille vidisset, proci-dit ad pedes ejus, obsecrans ut sui misereretur. Cui Beata respondit : « Quid turbaris, o homo? » Et imponens ei in ulnas suas, velut alteri Simeoni, nobilem illam sarcinam quam gestabat, ait : « Accipe Filium meum, et serva mihi illum. » Quo facto, sublata est visio ab oculis ejus : et rediens ad seipsum, intellexit quoniam a Domino egressus est sermo, et quia vere filii Dei, et membra Christi essent qui ejus providentiæ committebantur. Hac igitur tam læta visione præmonitus, jam non est ausus ultra recalcitrare, ne videretur ordinationi Dei velle resistere.

16. Suscepto autem præfato regimine, quam sollicitum, quam discretum, quamque benignissimum pastorem exhibuerit se, non est meæ simplicitatis exponere. Nam quemadmodum alios præcellerat officio dignitatis, ita etiam præcedebat religionis exemplo, et merito sanctitatis. Castus, pius, et humilis, mansuetus atque modestus super omnes quos in diebus ejus vidisse me memini. Parcimoniam vero, ait ille Severus de beato Martino, non est necesse in eo laudare, cum adhuc in sæculo positus ita frugaliter vixerit, ut non jam scholasticus, sed monachus

Roberto Claræ-Vallensi post Bernardum abbati successit anno 1157 : mortuus anno 1163.

putaretur. Nam sicut ipse quibusdam intimis suis A
secrete innotuit. biennio ante conversionem suam,
licet ætate nondum adultus, ita abstinentiæ operam
dedit, ut nunquam veluerit saltem pane et aqua satu-
rari. Carnium autem edulium, quamvis in ipso tem-
pore ad mortem pene ægrotasset, nunquam sumere
acquievit. Jam vero monachus factus, quam sobrie
vivendo, imo quam rigide abstinendo corpus in ser-
vitutem redegerit, supersedeo dicere; quia, ut verum
fatear, vehementior fuit in hac parte. Satis etenim
illum super hujusmodi novi atque notavi; quippe qui
pluribus annis eidem in sua mensa ministravi. Nam
cum in seipso vitia carnis sine miseratione perse-
queretur, ipsi quoque miseræ carni, cui naturaliter-
institus erat, minus quam oporteat, compati vide-
batur.

17. Cæterum in exteriori habitu et cultu. pro offi-
cii dignitate, quam humilis et quam temperans exst-
tit, hoc uno quod dicturus sum, facile advertere
erit. Quadam siquidem die cum vestiarius mona-
chus in lectulo ejus cucullam nescio, an tunicam,
quæ ipsum indui vellet, solito meliusculam apposuis-
set, increpavit eum, audiente me, pater, et dixit :
« Quid est, dilecte mi frater, quod facere cupis, ut
a communione fratrum nostrorum me separet, et
notabili habitu decolores? Ecce qui mollibus 1232
vestiantur in domibus regum sunt. An quia abbatis
nomine censoer, propterea monachus esse non de-
beo? Nunquid idcirco constitutus sum minister et
servus aliorum, ut lautioribus epulis debeam sagi-
uari, et cultioribus ornari? Si ergo me diligis, si
pacem meam quæris, si præceptis meis obedire non
despicias, precor atque præcipio ne id amplius facere
velis. Nam cum ego sim apud Deum indignus, et
omnium minimus, magnum est mihi si communi
omnium victu atque vestitu fuero honoratus. Ex quo
coim assumptus sum ad regimen animarum, hoc
unum est quod præ cæteris timui semper, et timeo;
ne occasione hujus administrationis, pauperem vi-
tam, quam professus sum, deseram, et monachi
præmium perdam. » Hic itaque dilectus a Deo et
hominibus, et charismatum donis principaliter ador-
natus, non solum verbo et exemplo proficiebat,
verum etiam gratissima corporis habitudine, mira
devotione intuentes affliciebat. Tanta siquidem Spi-
ritus paraclæti gratia in ipsius vultu angelico radia-
bat, ut vix posset fidelium aliquis desiderabili ejus
aspectu satiari: præsertim qui puritatem animi ejus,
et singularem mansuetudinem cogitabant, quam in
exteriori homine, velut in proprio sigillo, divina
manu impressam cernebant. Qui videlicet vir vene-
randus, cum jam factus esset Cisterciensis cœnobii
ac totius Ordinis Pater universalis (140), magnum in

eo, ut credimus, fructum fecisset, nisi peccatis no-
stris exigentibus tam cito substractus fuisset. Sed
quia ejus sanctissima vita diutius frui digni non fui-
mus præcisa est velut a texente, dum adhuc ordiretur.
Verumtamen ipse consummatus in brevi, explevit
tempora multa: placita enim erat Deo anima ejus, et
angelico consortio digna

18. De cujus fœdei transitu mox futuro, beatæ me-
morizæ Petro Tolosano, de quo superius multa retu-
limus, facta est hujusmodi revelatio. Videbat in visu
noctis: et ecce in nubibus cœli Filius Dei, sancto-
rum frequentia comitante, de cœlo adveniens, et in
ppso aere consistens, in throno gloriæ residebat, et
splendor ex eo procedens mundum illuminabat.
Porro ad dexteram majestatis illius monumentum
quoddam gloriosissimum in aere suspensum appa-
rebat, quod miro opere fabricatum intuentium oculo-
s admodum delectabat. At vero ante fores basili-
cæ Claræ-Vallis multitudo promiscui sexus Innu-
merabilis assistebant, qui sursum erectis vultibus
regem gloriæ Dominum nostrum Jesum Christum,
ipsumque mausoleum intente respiciebant. Præfa-
tus autem monachus Petrus accedens ad eandem
turmam, de sepulcro illo quod coram Domino appa-
rebat, corpit interrogare quid esset, aut quid si-
gnaret. Tunc unus ex eis respondit ei taliter, di-
cens: « Sepulcrum istud, de quo sciscitaris, constat
esse sanctissimi cujusdam viri de terra proxime
assumendi: de cujus recessione magna in partibus
jstis longe lateque desolatio erit; cujus etiam mors
futura est in conspectu Domini pretiosa, et in con-
spectu hominum præclara. » Evolutis postea viginti
circiter diebus, cum dictus sanctus abbas Parisius
pro negotiis monasterii ac totius Ordinis sui, do-
mino papæ Alexandro assisteret, correptus ægritu-
dine lecto decubuit, et infra diem quintum sancto
fine quievit. Tandem apud Cistercium corpus ejus
cum ingenti honore reductum magna devotione con-
ditum est. Ferunt in regione Angliæ quemdam reli-
giosum, magnæque virtutis virum existere, qui in
ipsa die qua beatus Bernardus abbas in Clara-Valle
de mundo migravit, cum esset in Anglia, vidit in
spiritu maximum quemdam angelum de cœlo trans-
missum, maximam nihilominus animam quamdam
de terra assumentem, et eam cum ingenti gaudio
secum ad astra deducentem. Postmodum autem cum
ipse beatus Fastradus abbas exiret a corpore, eadem
die vidit ille qui supra, supradictum angelum ad
terram venientem, assumptamque ex ea quamdam
animam ad cœli fastigia sublevantem: quæ quamvis
maxima videretur, prioris tamen animæ magnitudini
non æquiparabatur (141).

(140) Vide supra, lib. vii, cap. 20.

(141) In omnibus S. Bernardi miraculorum libris
nulla uspiam mentio de miraculoso illo lacte, a bea-
tissima Virgine in Bernardum expresso: quod ta-

men miraculum præ aliis certissimis a pictoribus et
ab incautis sancti Doctoris devotis nunc venditari
cernimus.